

FEKETE ISTVÁN
Szilveszter éjjel

Éjfél van a havas utak s az örök idők országútján. Az ősztendő utolsó éjfele. Tomboló szél nyargal az éjszakában. Nincs ami útjába álljon, s a dermedt jegenyék suhogva hajolnak délnek, sziszegve panaszkodnak és gyökereikkel riadtan kapaszkodnak a fa-
gyos földbe.

Éjfél van: a szellemek órája, amikor láthatatlan szánok csilingelnek ismeretlen utakon, s az Úr felhőn túli pitvarában két vándor áll a csillagok ragyogó trónusa előtt. Az egyik tépett, havas szakállú agg, a másik ifjú ember.

– Elvégeztem, Uram – szól az agg –, bocsásd el szolgádat! – és leteszi a tarisznyáját meg a botot.

Januártól decemberig jártam a földi utakat, és arcod bélyegét mindenre ráütöttem. Mozgattam az órákat és napokat. Csírákat szöktettem életbe, és érett magokat arattam; a rügyeket virágba borítottam, és gyümölcsüket is leszedtem.

Öreg sírok hátát behorpasztottam, régi fejfákat eldöntöttem, temetőket gyarapítottam.

De ott voltam, Uram, a nászágyon is, és egyformán mértem a szerelem bódulatát és a vajúdás gyötrelmeit.

A folyók új szigeteket raktak, régieket hordtak el, a hegyek hátán megnőtt a hó, de el is múlt, a völgyek torkában új források fakadtak, s a régiekre köveket raktam rendelésed szerint.

Öledbe hullott, Uram, minden. A növekedés, az épülés is, meg a romlás is; csak Te maradtál, Uram, változatlan és örök, elejétől fogva.

Az ifjú felveszi a botot, meg a tarisznyát. Az elnyúlt suháng acélos, görcsös bottá erősödik abban a pillanatban, s a foszlott tarisznya újjá, kövérré dagad a láthatatlan útravalótól.

– Elmegyek, Uram – szól – akaratod szerint. Útravalómat elszórom majd a földi világban.

Elolvasztom a jeget, virágba borítom a fákat; dús kalászokat érlelek, és megrázom a lombhullató fákat az őszi határban; aztán meg telet borítok az álmodó ugarra.

Csak egyet kérek tőled, Uram, ha megengeded. Add, hogy hosszú legyen a virágos tavasz, bőkezű a búzaérlelő nyár, vidám a szüretes ősz és nyugodt, telekamrás a tél, amiket, ím, tarisznyámba adtál. Én leszek az idő egy évig, Uram, a Te egyik világodban, engedd meg nekem, hogy lassú legyek, ha öröme válnak a percek, és gyorsan múló, amikor a bánatot mérem, a könnyet s a hűvös enyészetet takarom a Te teremtményeidre.

Az Úr int: felragyog a felhőn túli világ. A vándor elindul a csillagerdők úttalan útjain a Földre.

*

Az öreg esztendő szélostora zúgó suhogással vág végig az erdőn, a síkon, és didergő fejüket meghajtják a felhőket érő fenyők éppúgy, mint a száraz kórószálak, melyekről az utolsó magvakat tegnap viték el éhes tengelicék.

Zúg a szél az erdőn.

Suhog a tölgyesben és orgonál a fenyvesben, hol ízekre szakad, amikor belevágódik a hegyes túlevelek milliós országába. És hordja a havat. Felszedi a tisztásokról, nekivágja a fák északi oldalának, hol mohás ágyba kapaszkodnak a hó nyargaló porsze-
mei. Ami aztán megkapaszkodni nem tud: lehull a földre. Nekitámaszkodik a fának, vagy viteti magát új utakon, hol új torlaszok nőnek.

A patakból csak egy keskeny, fekete csík látszik. Ott folyik a víz csendesen, szótlanul. Néha felcsillannak itt-ott apró hullámok, mintha tudnák, hogy az őszből jönnek, de a tavaszba mennek. A patak egyik oldalán szinte lóg a keményre tapasztott hó, a másik oldalon kopaszra septe a szél, mely hideg ujjaival felborzolja a víz fázósan redős tükrét.

A hó alatt ujjnyi jég fojtogatja a patakat. Megkapaszkodik a partokba, és szeretne összeérni, de a hó nagy súlya letördeli a szélét, s a víz hangtalan örömmel konok feketeségébe rántja a betolakodókat.

És a hó halott birodalmában, a havas erdőn rettegve álmodik az Élet. Nincs hang, csak a szél jajgatása, nincs mozgás, csak a jeges ágak vergődése. A nap talán sose kel fel többet, hogy nagy fejű szitakötőket vegyen aranyos, meleg sugarára. Talán elfáradt a messze kelet végtelen útjain, vagy elvesztette áldott tarisznyáját, melyben ott szunnyad a rétek virága, az erdők dús rügye s a fészkek meleg ágya.

Nincs válasz az éjfélbe szakadt éjszakában.

Csak a szél duhajkodik, és vadul vág örök hangszerébe a természet jeges világának öreg temető-hár-
fása.

*

Minden bokorra hódombot rakott a tél. Kicsire kicsit, nagyra nagyot. Vajon miről álmodnak fehér takarójuk alatt kopasz kis karjaikkal a didergő cserjék? Az erdő egyik szögletében nagyobb hódomb. Azon már ablak is van. Az az erdőőr háza. Csendes, mint a többi fehér halom az erdőn. Ablaktáblái be-

húzza, eresze majd a földig ér, és nyitott pitvarába szorgalmasan rakja le hideg terhét a szél.

Bent, a gerendás szobában álmos lámpavilág. Csizmás ember könyököl az asztalra és ijedt arcú öregedő asszony a kályha mellett. Ha a szél meg-
rázza az ablakot, odanéznek, s az asszony ilyenkor a szívére szorítja a kezét.

– Jaj, Istenem, csak már itt lennének!

Az erdőőr dörmög valamit. Nem érteni. A szobában ijedt várakozás pattan néha a bútorokban, és a perceket álmosan őrlő a szű a gerendákban. Neki mindegy. Csendbontó kis kapargálása akkor is lehullt a süppedt szobába, amikor hidegarcú öregember feküdt az ágyon kiterítve, üveg rózsafüzérrel darabos ujjai között, meg akkor is, amikor az új erdőőr meghozta a menyecskét a kimeszelt szobába, s az egyszerű vágyak megölelték egymást.

Régen volt. De ezzel a szű nem törődik. Néha felesel a láncos faliórával, melynek ketyegése nélkül ordítana a csend, néha elhallgat, különösen nappal, amikor nem szórhatja lelket őrlő fűrészpörát a sötétben ijedten dobbanó szívekre.

Az óra éjfél üt. Rozsdás láncán zörögve szalad lefelé a súly.

Az erdőőr felkel, és odaül felesége mellé. Megsimogatja kezét.

– Boldog új esztendőt, Anyjuk!

Az asszony feje még mélyebbre csuklik:

– Mindenkinek. Azoknak is, akik kint járnak... és keze fejével megtörli szemeit. Rettegve gondol a szélviharos erdőre, hol emberi vadak állhatnak a homályban, és a bosszú ólomba öntve vár gyilkos útjára. Az ura csak most lábalt ki egy ilyen éjszaka emlékeit, most meg a lánya vőlegénye ment el, hogy találkozzon a veszedelemmel, mely a fejük fölött lóg, amíg csak le nem számolnak vele.

Odakünn mintha megroppanna a hó. Az ember előrehajol, mintha szemeivel is hallgatózna, az asszony meg belekapaszkodik az ura karjába.

– Ne menj ki! Majd zörgetnek.

Megkoppan az ablaktábla. Egyszer..., kétszer..., háromszor.

Feloldódik az ijedt csend. Az erdőőr felugrik, zárat nyit és szélesre tárja az ajtót. Elül zömök, piros képű ember topog be. Akkora kis nevető, fekete szemekkel, mint a kökénybogyó, utána szép szál legény, hogy meg kell hajolni az alacsony ajtóban. Fején kötés.

– Megvan! – lihegi az apró emberke. – Megvan! Boldog új esztendőt! Komámasszony, ölelje meg a

Jóskát! Ez csinálta. Amíg rám lövöldözött a gazember: a háta mögé került – mert egészen eszét vesztette az a zsvány, meg a szél is zajgott és lerántotta a földre. Alig tudtam a hóban kiválogatni, melyiket üssem, úgy összegombolódtak. Kétszer is fejbe vágtam, amíg eleresztette Jóskát. Akkor aztán megkötöttük. Most már a csendőrök fogják a községházán.

Boldog zsibongás a kis szobában:

– Hála Isten! Hála Isten! Ez igazán boldog új esztendő.

– Anyjuk, bort! Tegyétek le a puskát! Hozd ki a nagyobbik lámpát! Ennivalót!

Az asszonyka szaporán sűrög-forog. Fehér abrosz kerül az asztalra. Hideg hús, fonott kalács. Boldog nevetés. Összekoccannak a poharak.

– Derék ember vagy, Jóska fiam. Isten éltesse!

A legény azonban szótlan. Jólesik neki az asszony anyás simogatása, de látszik, valamit szeretne mondani. Amikor egy kicsit elül a zaj, meg is kérdi:

– Erzszi már alszik? – és elpirul.

Amazok hárman boldogan, nevetősen néznek össze:

– Nézd meg, fiam! Talán még nem feküdt le.

A legény olyan lassan kel fel, mint akit nógatni kell. Aztán benyit a másik szobába.

Amint becsukódik mögötte az ajtó, puha, meleg karok fonják körül, és a boldogság tüze lánggra lobban a sötétben.

– Ó Istenem, nem hiába imádkoztam. Megsegített.

Aztán már alig beszélnek. A nagy kemence széles padkáján el nem mondható boldogság álmodik. Akadozó suttogás vergődik a homályban, s a szívekben zsongó muzsika zendül. Néha megsimogatják egymás kezét, néha felsóhajtanak, mintha siratnák a percek, melyek soha vissza nem térnek. A sötét zugokban hangtalan nevetés hancúrozik, és a szű is elhallgatott a mestergerendában. A vágyódásban fulladozó gondolatok már messze járnak, már rakják a fészket, a puhát, a meleget.

De eljár az idő. Messze keleten a nap mégiscsak nyakába akasztja áldott tarisznáját, hogy elhozza a fényt, a meleget: a szeretetet. És jövetelének tollas kis hírnöke: a kakas, megszólal az ablak alatt:

– Hajnal van, új év hajnala. Ébredjetek!

*

Elült a szél. Odafagyott a szikrázó, ébredő fehér erdőhöz. Cinkék kopogtatják a jeges ágakat és szánkó csilingel valahol az utakon. A faluból a muzsikaszó alig ér el idáig. Csak mint a méhdöngés.

Néha a klarinét vékony hangja száll az erdő felett,
néha a nagybőgő mormog.

Vadlibák húznak magasan, frissen észak felé.

A patakparton piros lábú vadkacsák tollászkod-
nak és a nádasban most ballag hazafelé a róka.

A kis erdei ház kéményéből vidáman kavarog
felfelé a füst, nevetnek a napfényben az ablakok. A
fiatalok már félórája búcsúznak a törött fájú kiska-
puban. A legény a puskaszíjjal játszik, és még a kis-
kabátja is ki van gombolva.

– Hát májusban? – kérdi.

A lány csak bólint, és ő is megfogja a puskaszí-
jat. Kezeik összeérnek.

Csoda, hogy meg nem csordulnak az ereszek és
kakukk nem kiált a dérvirágos vadkörtefán.

Mintha május lenne.

(1935)

*

Megjelent a Nimródban, 1935. január elsején. Később az Új
Európa közölte, 1976. évi első számában. Tartalmazzák a Ró-
zsakunyhó (1973), A három uhu (1997), és a Karácsony éjjel
(2005) c. kötetek. Elment egy év címmel részlet jelent meg be-
lőle a Vadászlapban, 1944. január 15-én. Ezt tartalmazza az
Öreg utakon (1941) c. kötet. Év végén címmel részlet jelent
meg az Új Emberben, 1972. január 2-án. Ezt tartalmazza a Bú-
csú (1979) c. kötet. Szilveszter címmel részlet jelent meg belő-
le a Vadászlapban, 1943 decemberében.